بەش: مێژوو (ئێواران)

کۆلێژ - ئاداب

زانکۆی سەلاحەددین/ هەولێر

بابەت ....مێژووی نوێی کورد

پەرتووکی کۆرس – بۆ نموونە (ساڵی ١، ٢،٣ یان ٤)

ناوی مامۆستا : کاروان جوهر محمد

بکالوریوس، دبلوم ، ماستەر ، دکتوراە

ساڵی خوێندن:٢٠٢٣ – ٢٠٢٤

پەرتووکی کۆرس
Course Book

١. ناوی کۆرس	مێژووی نوێی کورد
٢. ناوی مامۆستای بەر پرس	کاروان جوهر محمد
٣. بەش/ کۆلێژ	مێژوو - ئاداب
٤. پەیوەندی	ئیمێل: karwan.mohammad@su.edu.krd ژمارەی تەلەفۆن (٠٧٥٠٤٤٩٦٤١٩)
٥. یەکەی خوێندن (بە سەعات) لە هەفتەیەک	بۆ نموونە تیۆری:٣ پراکتیک:
٦. ژمارەی کارکردن	**ئامادەبوونی مامۆستای وانەبێژ بۆ قوتابیان لە ماوەی هەفتەیەکدا** لەهەفتەیەك (٣) كاتژمێر
٧. کۆدی کۆرس	
٨. پرۆفایەلی مامۆستا	**لێرە مامۆستای وانەبێژ پرۆفایەلێک دەنووسێت لەسەر ژیانی ئەکادیمی خۆی (تەنها ئەکادیمی) یان ئاماژە بە Webpage, Blog, Moodle دەکات** **ناو: كاروان جوهر محمد** ڕێكەوتی ١٩٧٧/١٢/٢٢ لە شاری هەولێر لە دایك بووە مامۆستای زانكۆ، بەشی مێژوو/ كۆلێژی ئاداب/ زانكۆی سەلاحەددین هەڵگری بڕوانامەی ماجستێر ساڵی ١٩٨٣ لە قوتابخانەی (هەڵمەتی سەرەتایی) لەشاری هەولێر خراوەتە بەر خوێندن، دوای خوێندنی سەرەتایی قۆناغی ناوەندی لە قوتابخانەكانی (ژین) لە هەولێر و قوتابخانەی (پیرمام) لە هاوینەواری پیرمام تەواو كردووە، ساڵی ١٩٩٣-٢٠١٣ لە خوێندن دادەبڕێ، دواتر ساڵی ٢٠١٣ لە پۆلی سێیەمی ناوەندی دەگەڕێتەوە بەر خوێندن، لە دواناوەندی سەربەنی ئێواران لە پیرمام درێژە بە خوێندنی دەدات تاوەكو ساڵی ٢٠٠٧ بە كۆنمرەی (٧٢) قۆناغی ئامادەیی بەسەركەوتوویی تەواو دەكات. دوا بەدوای ئەوە لە بەشی مێژووی كۆلێژی ئاداب/ زانكۆی سەلاحەددین وەردەگیرێ، هەر چوار ساڵی خوێندنی كۆلێژ بە پلەی دووەم لەسەر ئاستی بەشی مێژوو بە كۆنمرەی (٨٤,١٥١) تەواو دەكات. لە نێوان ساڵانی (٢٠١١-٢٠١٤) وەكو یاریدەدەری توێژەر لە بەشی مێژوو كاری كردووە، هەروەها لە ساڵی ٢٠١٤ لە خوێندنی ماجستێر وەردەگیرێت و لە ساڵی ٢٠١٧ بە پلەی زۆر باشە ئەقۆناغەش تەواو دەكات. بڕوانامەكان: ١- بەكالۆریۆس لە مێژووی گشتی، بەشی مێژوو/ كۆلێژی ئاداب/زانكۆی سەلاحەددین ٢٠١٠-٢٠١١.

٢- ماجستێر لە مێژووی کورد، بەشی مێژوو/ کۆلێژی ئاداب/ زانکۆی سەلاحەددین ٢٠١٧. ٣- دبلۆم لە ڕێگاکانی وانەوتنەوە، زانکۆی سەلاحەددین ٢٠١٨. **کتێبە چاپکراوەکانی:** ١- ئیدریس بارزانی ١٩٤٤-١٩٨٧ ڕۆڵی سیاسیی و سەربازی لە بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی کورددا. **توێژینەوە بڵاوکراوەکانی:** ١- ڕۆڵی مومتاز حەیدەری لە ڕۆژنامەگەریی کوردیدا. (لە گۆڤاری زانکۆی ڕاپەڕین بڵاوکراوەتەوە) ٢- دیاردەی بارمتەگرتن لەلایەن پارتە سیاسییەکانی باشوری کوردستان ١٩٨٠ – ١٩٨٨ (پ. د. ك) (ی. ن. ك) (پاسۆك) بە نموونە. (لە گۆڤاری زانکۆی سەلاحەددین بڵاوکراوەتەوە) ٣- عەزیز عەقراوی ژیان و ڕۆڵی سەربازی و سیاسیی ١٩٢٤ – ١٩٨٠. (لە گۆڤاری زانکۆی گەرمیان بڵاوکراوەتەوە). **توێژینەوە بڵانەکراوەکانی:** ١- جەنگەکانی بەڵقان و کاریگەری لەسەر دەوڵەتی عوسمانی لە نێوان ساڵانی.(١٩١٣-١٩١١) ٢- کودەتای سەربازی سێیەم لە سوریا بە سەرکردایەتی عەقید ئەدیب شیشکلی (١٩/کانوونی یەکەم/ ١٩٤٩-٢٥/شوبات/١٩٥٤). ٣- بازرگانی دەرەکی لەسەردەمی دەوڵەتی سەفەویی.(١٧٢٢-١٥٠١) هەروەها سەرپەرشتی و تاوتۆ ی توێژینەوەی قۆناغی چوارەمم کردووە .	
دەسەڵاتی دەوڵەتی عوسمانی و ئێرانییەکان، میرنشینە کوردییەکان	**٩. وشە سەرەکییەکان**

١٠. ناوەڕۆکی گشتی کۆرس:
لێرە مامۆستای وانەبێژ باس لە کۆرسەکە دەکات بە شێوەیەکی گشتی کە پێویستە ئەم خاڵانەی خوارەوە بگرتەوە:
گرنگی خوێندنی کۆرسەکە (بابەتەکە) :

بابەتی (مێژووی نوێی کورد) یەکێکە لە بابەتە گرنگ وپڕ بایەخەکان هەروەها مێژووی گەلی کورد لە قۆناغی مێژووی نوێدا (١٥١٤ – ١٨٥١) ، چونکە مێژووی کورد لەم ماوەیە چەندین ڕووداوی گرنگ و پڕ بایەخی بەخۆیەوە بینیووە کە کاریگەری ڕاستەوخۆی هەبووە لەسەر بارودۆخی ناوچەکانی کوردستان لەگشت بوارەکاندا ،هەروەها لەم ماوەیەدا کوردستان بووە شانۆی ڕووبەڕوو بونەوەکانی هەردوو ئیمپراتۆریەتی عوسمانی وئێرانی .

هەر لەو سەردەمەدا بۆ یەکەمین جار ناوچەکانی کوردستان دوای شەڕی چاڵدیران ١٥١٤ز لەنێوان هەردوو دەولەتی عوسمانی وسەفەویدا دابەشکرا، میرنشینە کوردیەکانیش بوونە دوو بەش بەشێکیان کەوتنە ژێر قەڵەم ڕەوی عوسمانی وبەشێکیشیان کەوتنە ژێر قەڵەم ڕەوی ئێرانیەکان، هەروەها لەسەرەتای سەدەی شانزەهەم تاکو کۆتایی سەدەی حەڤدەهەم خاك ونیشتمانی کوردان بوو بەشانۆی ڕووبەڕووبونەوەی بەهێز ونوێی نێوان دەولەتی عوسمانی وسەفەوی، کە ئەمەش دوای هەرەسهێنانی بنەماڵەی تورکمانیە فەرمانڕەوایەکانی قەرە قۆینلۆ وئاق قۆینلۆ یەکان هات بەدەستی بنەماڵەی سەفەویەکان کە خۆی لە شانۆی ڕووداوێکی گرنگ بینیەوە کە دواتر کاریگەری

چارەنووسسازی لەسەر ڕەوتی مێژووی ڕۆژهەلاتی ناوەڕاست بەگشتی وکوردستان بەتایبەتی هەبوو.

بـابـەتـەکـان (مـفـرەدات):

بەشی یەکەم/ بارودۆخی سیاسی کوردستان لە سەدەی شازدەهەمدا.

بەشی دووەم/ بارودۆخی ئابووری کوردستان لە سەدەی شازدەهەمدا.

بەشی سێیەم/ بارودۆخی کۆمەڵایەتی کوردستان لە سەدەی شازدەهەمدا .

بەشی چوارەم/ بارودۆخی سیاسی کوردستان لە سەدەی حەڤدەهەم.

بەشی پێنجەم/ بارودۆخی سیاسی کوردستان لە سەدەی هەژدەهەم :

بەشی شەشەم/ بارودۆخی سیاسی کوردستان (میرنشینە کوردییەکان) لە سەدەی نۆزدەهەم.

١١- ئامانجەکانی کۆرس:
بەشێوەیەکی گشتی ئامانجمان لەوکۆرسە گەیاندنی زۆرترین زانیاری بەقوتابیان تاوەکو لەم ماوە مێژووویانە شارەزا بن و بتوانن بەشێوەیەکی زانستیانە لەم ڕووداوانە تێبگەن و توانای زانستیان بەهێز بێت بۆ ئەنجامدانی توێژینەوەی زانستی لەسەر مێژووی کورد قۆناغی مێژووی نوێی کورد (١٥١٤ – ١٨٥١) ،هەروەها دەبێتە هۆکاری ڕۆشنبیرکردنی تاکەکانی کۆمەڵگەی کوردی لەسەر مێژووی نەتەوەکەیان ، دواجار زانکۆ دەبێتە وێزگەی پێگەیاندنی تاکی ڕۆشنبیرو وسوود بەخش بۆ ڕۆشنبیرکردنی کۆمەڵکەی کوردی .
ئەمە لە ١٠٠ وشە کەمتر نەبێت

ئەرکەکانی قوتابی :
١-دەبێ قوتابی ئامادەبێ و پابەندی دەوامی بێت
٢-دەبێ قوتابیان دەست بکات بەخوێندنەوەی ئەو سەرچاوانەی کە مامۆستا پێی داوە دەربارەی وانەکە
٣-دەبێ قوتابی هەموو وانەیەك بەشداری بکات لەوانەکە وگفتوگۆ بکات لەسەر بابەتی وانەکە
٤-دەبێ تا کۆتایی ساڵ هەموو قوتابیەك ڕاپۆرتێك ئامادەبکات دەربارەی بابەتەکە
٥-پێویستە قوتابی سمینار لەسەر بابەتەکە بکات

١٣- ڕێگەی وانە ووتنەوە
لێرە مامۆستا ڕێگەی وانە ووتنەوە دەنووسێت، بۆ نموونە: داتاشۆ و پاوەرپۆینت، سەر تەختەڕەش، تەختەی سپی، سمارتبۆرد یان مەلزەمە... هتد.
١- بەکارهێنانی داتاشۆ وپاوەرپۆینت
٢-بەکارهێنانی تەختە سپی
٣-بەکارهێنان وپیشان دانی نەخشەی تایبەت بەڕووداوە مێژوویەکان لە بابەتەکە
٤-بەشداری پێکردنی قوتابیان لەوانەکان

١٤- سیستەمی هەڵسەنگاندن
لێرە مامۆستا جۆری هەڵسەنگاندن (تاقیکردنەوەکان یان ئەزموونەکان) دەنووسێت بۆ نموونە تاقیکردنەوەی مانگانە، کویزەکان، بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانە (پریزەنتەیشن)، ڕاپۆرت نووسین، ووتار نووسین یان ئامادەنەبوونی خوێندکار لە پۆلدا...هتد. ئامانە چەند نمرەی لەسەردەبێت و مامۆستا چۆن نمرەکان دابەشدەکات؟
١- تاقی کردنەوەی قوتابیان (٢) مانگانە هەریەکێك (١٥نمرە)
٢-تاقی کردنەوەی کویس وراپۆرت وسمینارو بەشدار بوون (١٠نمرە)

١٥- دەرئەنجامەکانی فێربوون
پڕکردنەوەی ئەم خانەیە زۆر گرنگە، مامۆستا دەرئەنجامەکانی فێربوون دەنووسێت. بۆ نموونە: ڕوونی ئامانجە سەرەکیەکانی کۆرسەکە (بابەتەکە) بۆ خوێندکار
قوتابی چی نوێ فێردەبێت لە ڕێگەی پێدانی ئەم کۆرسەوە؟
ئامانجە سەرەکییەکانی بابەتەکە لەپلانی خوێندنی سالآنە خراواتە ڕوو تاوەکو زۆرترین زانیاری بدرێتە قوتابی، هەروەها خالّە گرنگەکانی بابەتەکە روون بێت بۆ قوتابیان وبتوانن شرۆڤەی بکەن و تاوتوێ ی ڕووداوە مێژوویەکان بکەن ئەمەش تونای زانستی قوتابیان زیاد دەکات ودەتوانن توێژینەوەی زانستی ئەنجام بدەن .
بەشێوەیەکی گشتی هەوڵ دەدەین کە قوتابیان ئاشنا بکەین بە ١- مێژووی گەلی کورد لەهەردوو سەدەی شانزەهەم وحەڤدەهەمدا و هەژدە، خستنەڕووی ئەو ڕووداوە سیاسیانەی کە لەم سێ سەدەیە ڕوویان داوە لەناوچەکانی کوردستان و ڕۆلی کورد لەنێو ئەم ڕووداوانەدا. ٢- ئاشنا کردنی قوتابیان بەهاتنی هەردوو دەولەتی عوسمانی وئێرانی بۆ ناوچەکانی کوردستان، دواتر سەرهەڵدانی ململانێ لەنێوانیان و کاریگەری ئەو ململانێیە لەسەر ناوچەکانی کوردستان وهەڵوێستی میر ودەرەبەگەکانی میرنشینە کوردیەکان لەمەڕ ئەو ڕووداوانەدا .
٣-پێدانی زانیاری بەقوتابیان لەسەر بارودۆخی سیاسی میرنشینە کوردیەکان لەماوەی سالآنی (١٥١٤ – ١٨٥١) .

١٦. سەرچاوەکان

١- بەزمانی کوردی :

-شەرفخانی بەتلیسی: شەرەفنامە .

- محمد امین زەکی: ١-خولاصەیەکی تاریخی کورد و کوردستان. ٢- مێژووی سلێمانی و دەووروووبەری.

- محمد حەمە باقی: میرنشینی ئەردەلان، بابان، سۆران لەبەڵگەنامەکانی قاجاریدا .

- کلۆدیۆس جیمس ریچ:- گەشتنامەی ریچ بۆ کوردستان.

- سیسیل جۆن ئیدمۆندس: کورد تورك عەرەب.

- مارتین ڤان برونەسن: ئاغا و شێخ و دەوڵەت.

- عەلائەدین سەجادی: مێژووی راپەرینەکانی کورد.

- کریس کۆچێرا : کورد لەسەدەی نوزدە بیستدا .

- دەیڤید مەکداول: مێژووی هاوچەرخی کورد .

- لازاریف: مێژووی کوردستان .

- د. عەبدوڵلا عەلیاوەیی: کوردستان لە سەردەمی دەوڵەتی عوسمانی دا.

- ساڵح قەفتان: مێژووی گەلی کورد لە لە کۆنەوە تا ئەمڕۆ.

- حسێن حوزنی موکریانی: مێژووی میرانی سۆران .

- د. جەلیلی جەلیل: کوردەکانی ئیمپڕاتۆریەتی عوسمانی.

- تۆفیق قەفتان: مێژووی حوکمدارانی بابان لە قەلاچوالان تا دروستکردنی شاری سولەیمانی ١٠٨٠-١١٩٩ك/ ١٦٦٩-١٧٨٤ز.

- محمد جەمیل رۆژبەیانی: فەرمانڕەوایی موکریان.

- کامەران جەمال بابان زادە: دامەزراندنی چەند میرنشینێك کورد لەهەردوو سەدەی (٨و٩ك- ١٤و ١٥ز)دا.

- زریان روژهەلاتی : جەمعییەتی تەعاون و تەرەقی کورد و ڕۆژنامەکەی.

٢- بەزمانی عەرەبی :

- د. سعدى عثمان هروتى: ١-كوردستان والامبراطوريه العيمانيه . ٢- دراسات اكاديميه فى تاريخ كردستان الحديث ٣- كوردستان الجنوبيه فى القرنين السابع عشر والثامن عشر.

- د. سعد بشير اسكندر: قيام النظام الاماراتى فى كردستان وسقوطه .

- لونگريك : اربعه قرون من تاريخ العراق الحديث .

- رحله اوليا جلبى فى كوردستان عام ١٠٦٥ هـ- ١٦٥٥ م.

- روبرت اولسون: تاريخ الكفاح القومى الكردى ١٨٨٠- ١٩٢٥.

- د. عبد ربه سكران ابراهيم الوائلى: تاريخ الاماره البابانيه الكرديه.

- حسن كريم الجاف : الوجيز فى تاريخ ايران.

- كاوه فريق احمد ئاميدى: اماره بادينان ١٧٠- ١٨٤٢.

- صديق الدملوجى: اماره بهدينان الكرديه او اماره العماديه.

- على شاكر على: تاريخ العراق فى العهد العثمانى ١٦٣٨-١٧٥٠ دراسه فى احواله السياسيه.

- د. كمال مظهر احمد: دراسات فى تاريخ ايران الحديث والمعاصر.

- د. عماد عبدالسلام رؤوف: ١- تاريخ أمراه بهدينان ٢- دراسات وثائقية فى تاريخ الكرد الحديث وحضارتهم.

- هادى رشيد الجاوشلى: الحياة الاجتماعية فى كوردستان.

٩-د.خليل على مراد وابراهيم خليل احمد ،مێذووى ئيَران وتوركيا .

١٠- د.عثمان علي ،الكرد في الوثائق العثمانية .

١١-د.عبدالحسين نوائي ، شا اسماعيل صفوي.

١٢-علاء موسى كاظم نورس ، حكم المماليك في العراق .

١٣-د. علي سلطان ، تاريخ الدولة العثمانية .

١٤- د. كةمال مةزهةر ئةحمةد ،دراسات في تاريخ ايران الحديث و المعاصر .

١٥-د. شمسى محمد اسكندر ، ميَذووى كورد لة سةدةى شازدةهةمةدا

١٧. بابەتەکان	ناوی مامۆستای وانەبێژ
لێرە مامۆستای وانەبێژ ناونیشانی هەموو ئەو بابەتانە دەنووسێت کە بەنیازە بیڵێتەوە لە تێرمەکە. هەروەها کورتەیەک لە ئامانجی هەر یەک لە بابەتەکان وبەروار وکاتی وانەکە دەنووسێت. هەر تێرمێک لە ١٦ هەفتە کەمتر نەبێت.	ناوی مامۆستا وەک: ٣ کاتژمێر ٢٠٢٢/٩/٢٠
١٨. بابەتی پراکتیک (ئەگەر هەبێت)	
	ناوی مامۆستا وەک: ٣-٤ کاتژمێر ٢٠٢٢/٩/٢٠

١٩. تاقیکردنەوەکان

دارشتن: لەم جۆرە تاقیکردنەوەیە پرسیارەکان زۆربەی بە وشەی وەک روون بکەوە چۆن...؟ هۆکارەکان چی بوون...؟ بۆچی...؟ ١.

.چۆن...؟ دەستپێدەکات

لەگەڵ وەڵامی نموونەییان

. نموونە دەبێت دەستەبەربکرێت

بژاردەی زۆر: لەم جۆرە تاقیکردنەوەیە ژمارەیەک دەستەواژە دەستەبەردەکرێت لە ژێر رستەیەک وپاشان قوتابیان دەستەواژەی راست ٣.

هەڵدەبژێرێت. نموونە دەبێت دەستەبەربکرێت

: نموونەی پرسیارەکان

پ١: تەنها پێنج لەمانەی خوارەوە پێناسە بکە:

١-ئەلـــقـــاس مـیــرزا ٢- ئەحمەد خانی زەنگەنە ٣- بەکر بەگ ٤- بدر بەگ ٥- ڕێککەوتننامەی کوردان ٦- ئیدریسی بەدلیسی

پ٢: ئەو بۆشاییانەی خوارەوە بە وەڵامی گونجاو پڕبکەرەوە:

١- میرنشینەکانی باکوری کوردستان پێکهاتبوون لە: ----------، ----------، ----------، ----------، ---------- .
٢- مستەفا بەگ ماوەی فەرمانڕەوایەتییەکەی لە میرنشینی سۆران لە نێوان ساڵانی --------- - ---------- بوو.
٣- ------------ نـووسـەری کـتـێـبی (نــور الانــوار)ە.
٤- میر سلێمان لە میرنشینی بابان ماوەی فەرمانڕەوایەتییەکەی لە نێوان ساڵانی --------- - --------- بوو.
٥- تەیـمـور لـەنـگ لـە سـاڵـی --------- دوای ئەوەی پەیوەندی لەگەڵ میر ---------- تێکدەچێت نـاوچـەکـانی جـەزیـرەی داگـیـر دەکات.
٦- میرنشینی سۆران لە باکوور هاوسنور بوو لەگەڵ میرنشینی ------------ .

پ٣: تەنها وەڵامی دوو لق بدەرەوە:

١- لە بارەی پەیوەندی زەندییەکان بە میرنشینی ئــەردەلان بدوێ.
٢- هۆکاری ململانێی نێوان هەردوو دەوڵەتی سەفەوی و عوسمانی لەسەر کوردستان دیاربخە.
٣- ئاماژە بە شێوازەکانی سیاسەتی پەرتکە و زاڵبە بەرانبەر بە میرنشینە کوردیەکان بکە.

پ٤: وەڵامی ئەمانەی خوارەوە بدەرەوە:

١- ڕێکخستنە کارگێڕییەکانی سوڵتان سلێمان قانوونی لە کوردستان بەچ شێوەیەک بوو لەبارەیەوە بدوێ.
٢- باسێکی پوخت لە بارەی ڕۆڵی ڕەشید پاشا لە ناوبردنی دەسەڵاتی میر محمدی میری میرنشینی سۆران بنووسە.

. تێبینی تر
لێرە مامۆستای وانەبێژ دەتوانێت تێبین وکۆمەنتی خۆی بنوسێت بۆ دەوڵەمەندکردنی پەرتووکەکەی.

٢١. پێداچوونەوەی هاوەڵ

ئەم کۆرسبووکە دەبێت لەلایەن هاوەڵێکی ئەکادیمیەوە سەیر بکرێت و ناوەڕۆکی بابەتەکانی کۆرسەکە پەسەند بکات و چەند ووشەیەک بنووسێت لەسەر شیاوی ناوەڕۆکی کۆرسەکە و واژووی لەسەر بکات.
هاوەڵ ئەوکەسەیە کە زانیاری هەبێت لەسەر کۆرسەکە و دەبیت پلەی زانستی لە مامۆستا کەمتر نەبێت.